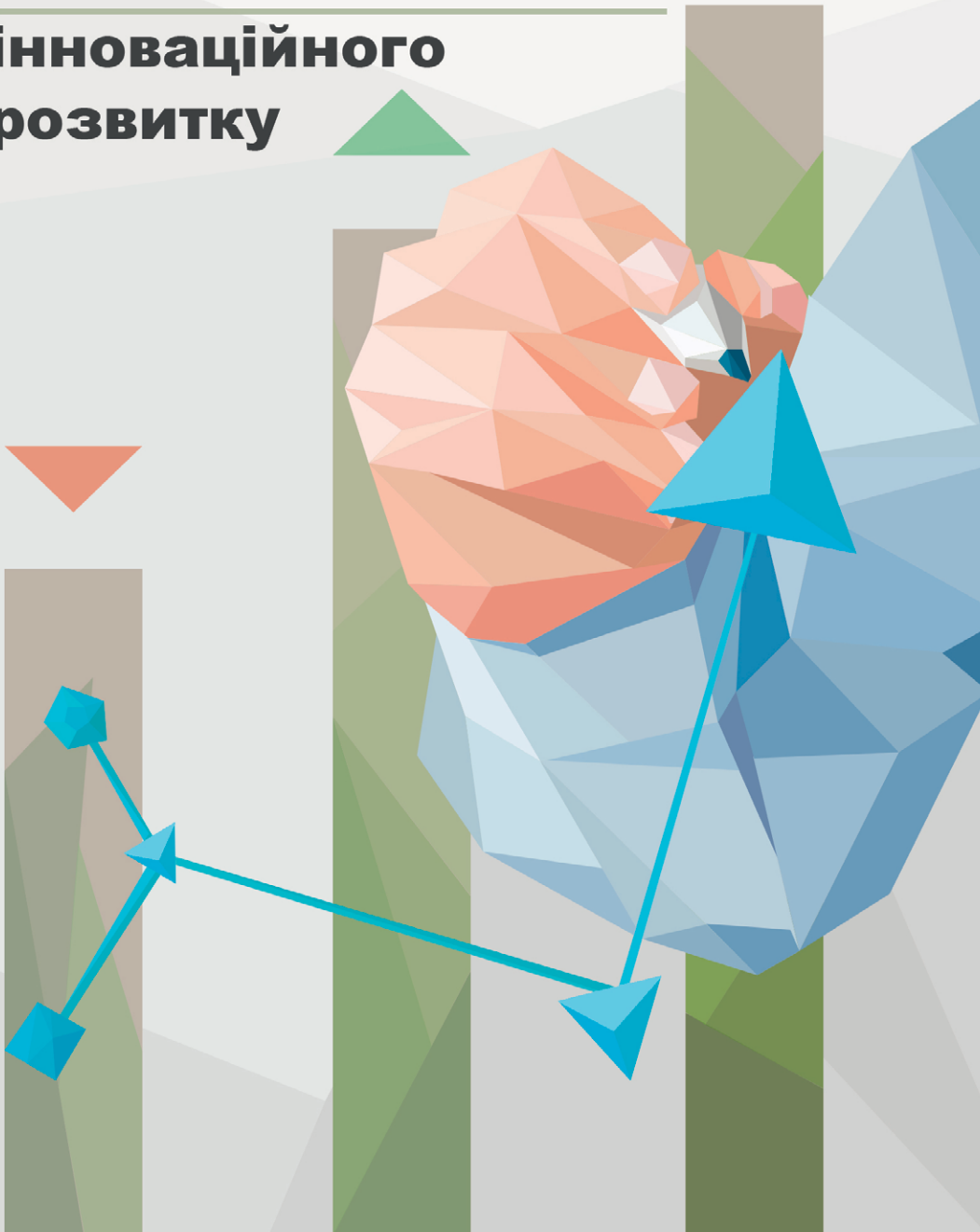

Управління

стратегіями випереджаючого
інноваційного
розвитку

3.4. Окремі аспекти управління економічною безпекою підприємств, як фактору їх ефективного функціонування	194
3.5. Особливості реалізації інновацій в товарній політиці підприємства.....	205
3.6. Дослідження існуючого інструментарію маркетингового тестування для оцінювання ринкових перспектив товарних інновацій	212
Розділ 4. Підходи до стратегічного управління випереджаючим інноваційним розвитком промислових підприємств	224
4.1. Стратегія розвитку інноваційної політики промислових підприємств: проблеми і перспективи формування	224
4.2. Маркетингова та інтеграційна стратегії в адаптації промислового підприємства до умов випереджаючого інноваційного розвитку.....	242
4.3. Інноваційні перспективи великих промислових підприємств і малого та середнього бізнесу в умовах кризи після пандемії COVID-19	260
4.4. Теоретично-методологічні аспекти прийняття стратегічних рішень у сфері інноваційно-інвестиційної діяльності промислових підприємств: ситуативний підхід.....	275
4.5. Управління створенням маркетингових інновацій в межах кожної зі складових комплексу інноваційного маркетингу	306
4.6. Методологічні засади організаційно-економічного механізму управління стратегіями випереджаючого інноваційного розвитку промислового підприємства.....	320
Розділ 5. Стратегічне управління інноваційним розвитком АПК України	330
5.1. Стратегічне управління в АПК.....	330
5.2. Роль інноваційних технологій у прискоренні глобальної трансформації аграрної сфери на принципах сталого розвитку.....	345
5.3. Еко-інновації у виробництві сільськогосподарської продукції як стратегія забезпечення сталого розвитку в умовах глобалізації .	362
5.4. Економічні механізми управління розвитком екологічно-орієнтованого агробізнесу	372
5.5. Енергетична оцінка виробництва продукції рослинництва.....	381
5.6. Оцінка ефективності використання автопарку аграрного підприємства.....	389

Розділ 6. Особливості стратегій інноваційного розвитку підприємств туристичного та готельно-ресторанного бізнесу ...	399
6.1. Брендинг як інструмент комерціалізації у готельному бізнесі	399
6.2. Інноваційні стратегії маркетингу вражень в туристичному бізнесі.....	411
6.3. Інноваційні аспекти стратегічного розвитку промислового туризму в Україні	427
Післямова.....	438

спосіб наближенню до ЦСР будуть сприяти спільні зусилля всіх зацікавлених стейкхолдерів.

1. Innovation with a Purpose: The role of technology innovation in accelerating food systems transformation. World Economic Forum. 2018. URL: http://www3.weforum.org/docs/WEF_Innovation_with_a_Purpose_VF-reduced.pdf
2. The state of food security and nutrition in the world 2019. URL: <http://www.fao.org/state-of-food-security-nutrition>
3. Водянка Л.Д., Підгірна В.С., Антохова І.М. Тенденції впровадження інновацій в аграрному секторі економіки України. *Агросвіт*. 2019. Вип.8. С. 26–32.
4. Кеннет Дж. Эрроу. Возможности и пределы рынка как механизма распределения ресурсов. *THESIS*, 1993, Вып. 2. С. 53–68.
5. Соколюк С.Ю. Сучасне інноваційне середовище розвитку підприємств аграрного сектору економіки. *Агросвіт*. 2019. Вип. 6. С. 49–54.
6. Цілі Сталого Розвитку: Україна. Національна доповідь 2017. URL.: http://www.un.org.ua/images/SDGs_NationalReportUA_Web_1.pdf
7. Шаманська О.І. Формування системи інноваційно-орієнтованого розвитку аграрних підприємств. *Інвестиції: практика та досвід. Серія «Економічна наука»*. 2019. Вип. 19. С. 17–23.

5.3. Еко-інновації у виробництві сільськогосподарської продукції як стратегія забезпечення сталого розвитку в умовах глобалізації

Вовк М.О.

Сьогодні людство зіткнулось із значним забрудненням навколишнього середовища, зменшенням кількості та погіршенням якості природних ресурсів, зростанням екологічної напруженості в промислово розвинутих регіонах, деградацією природного середовища, продовольчою проблемою. Значне антропогенне та техногенне навантаження на природу призвело до появи загрози виникнення екологічної катастрофи глобального масштабу, тому постало питання про зміну взаємовідносин людини із природою, обрання світовою спільнотою принципово нового шляху розвитку людства[2].

Одним із варіантів вирішення екологічної напруженості в країні може бути використана система сталого розвитку сільських територій.

Забезпечення сталого розвитку залежить від ряду чинників і умов. Одно з вагомих місць в системі цих чинників займає екологічний чинник, посилена увага до якого пояснюється підвищенням рівня антропогенного навантаження на довкілля, а також стрімким розвитком науково-технічного прогресу. Сутність структурної перебудови економіки для цілей сталого розвитку полягає в переорієнтації матеріальних, трудових та фінансових ресурсів на користь

енергоефективних, ресурсозберігаючих, високотехнологічних, наукомістких та екобезпечних галузей. Сталий економічний розвиток забезпечується за рахунок сталого економічного зростання [6]. До комплексу сталого розвитку сільських територій в обов'язковому порядку повинна входити інноваційна діяльність агропродовольчих підприємств з урахуванням впровадження еко-інновацій.

Досліджуючи інноваційну діяльність агропродовольчого підприємства, яке здійснює виробництво сільськогосподарської продукції необхідно визначити, що собою означає інновації. Так, у Законі України “Про інноваційну діяльність” інновації розглядаються як “новостворені (застосовані) і (або) удосконалені конкурентоспроможні технології, продукцію або послуги, а також організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, що істотно поліпшують структуру та якість виробництва і (або) соціальної сфери” [10].

Грановська В. розглядає інноваційну діяльність, яка здійснюється на основі прогресивних науково-технічних досягнень є головним інструментом подолання кризових явищ, стабілізації і зростання економіки та підвищення конкурентоспроможності аграрних підприємств. Основу для інноваційного розвитку створюють економічні суб'єкти, що здійснюють інноваційну діяльність з метою отримання вигод. Проте її результативність залежить від стану зовнішнього і внутрішнього економічного середовища, наявності необхідних умов для впровадження й раціонального використання інноваційної продукції. В аграрній сфері економіки розвиток інноваційної діяльності стримується через недостатнє стимулювання з боку держави впровадження інновацій у виробництво, обмеженість внутрішніх і зовнішніх джерел фінансування інновацій та неможливість їх швидкої мобілізації. Відповідно визначення сутності інноваційної діяльності характеризує її як діяльність із створення та доведення науково-технічних ідей і винаходів, розробок до результату, придатного до практичного застосування в аграрній сфері виробництва. Завершеність розуміння інноваційної діяльності впливає не тільки з визначення інновації, що об'єднує науку, техніку, економіку, підприємництво, освіту та управління, а й з позицій теорії життєвих циклів і стадій їхнього розвитку, серед яких виокремлюють цикли створення та цикли реалізації інновацій [3].

Черчик Л. зазначає, що вітчизняні підприємства досить часто навіть при стабільних показниках розвитку обмежуються окремими видами інноваційної активності – комп'ютеризація, автоматизація виробництва, оскільки запровадження нових продуктів, робота над

НДДКР носить більш ризиковий характер. У той же час, вони не враховують, що нововведення завжди пов'язані з ризиком, проте відмова від них є ще більш ризикованою. Дуже часто необхідність оновлення продукції або технології виникає саме тоді, коли фінансові результати підприємства виглядають добре і складається помилкове враження, що підприємство ще довго може існувати в традиційному вигляді. Справа в тому, що зменшення доходу від інвестицій в існуючу традиційну технологію спочатку уявляється незначним, але якщо конкуренти здійснюють прорив у галузь нових технологій, споживачі можуть дуже швидко віддати переваги новій продукції конкурентів [13].

Необхідно зазначити, що як і в будь-якій галузі виробництва зумовлені свої специфічні особливості інноваційних процесів, виробництво агропродовольчої продукції не є винятком.

Особливості інноваційних процесів у сільськогосподарських підприємствах зумовлені ще й тим, що деякі види сільськогосподарської продукції є сировиною для харчової промисловості, специфіка якої пов'язана також з особливістю ринку продуктів харчування. З одного боку, попит на продукцію є стабільним, що робить галузь сільського господарства привабливою для інвестицій. З іншого боку, на деякі види продукції (делікатеси, екологічно чисту продукцію) попит досить тісно пов'язаний із рівнем платоспроможності населення та суттєво коливається на локальних ринках. Попит на деякі види сільськогосподарської продукції прямо пов'язаний із ментальністю населення різних регіонів (звичка до споживання різних сортів м'ясних продуктів, молока, хліба тощо). Це потребує постійної роботи з розширення асортименту виробленої продукції, способів її пакування та доставки до споживача [4].

Еко-інновації виробництва сільськогосподарської продукції в комплексі сталого розвитку наведено на рис. 1.

На сьогодні залишається важливим питанням, що стосується інноваційного розвитку агропродовольчих підприємств, заради забезпечення виробництва екологічно чистої, безпечної та якісної продукції. Яка повинна відповідати міжнародним стандартам якості серії ISO 9000, що в свою чергу сформує нові можливості по збуту сільськогосподарської продукції на зовнішніх ринках. Але поруч з цим існує специфіка функціонування сільськогосподарської галузі, яка пов'язана з особливостями виробництва продукції.

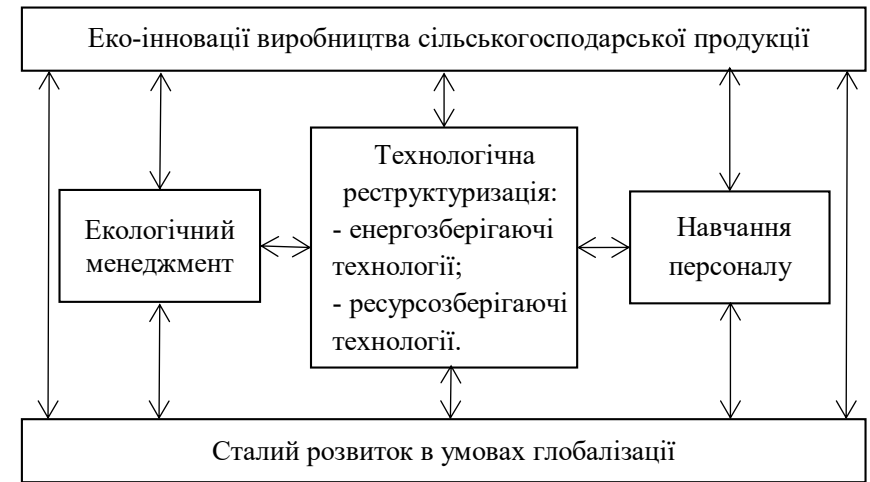

Рис. 1. Еко-інновації виробництва сільськогосподарської продукції в комплексі сталого розвитку [розроблено автором]

Так, Демиденко Л.М. виділяє такі основні особливості інноваційного процесу в сільськогосподарських підприємствах:

- різноманітність видів сільськогосподарської продукції та продуктів її переробки; значна залежність технологій виробництва у сільському господарстві від погодних та кліматичних умов;

- суттєва різниця в технологіях обробки ґрунту та вирощування сільськогосподарських культур;

- сезонність виробництва та різниця між періодами виробництва в розрізі окремих видів сільськогосподарської продукції;

- значна територіальна розосередженість сільськогосподарських підприємств;

- різний соціальний рівень працівників сільського господарства, що потребує значно більшої уваги до підготовки кадрів та підвищення рівня їх кваліфікації [4].

Інноваційна діяльність агропродовольчого підприємства повинна обов'язково будуватися з урахуванням екологічної безпеки. Адже, саме виробництво сільськогосподарської продукції з урахування екологічної безпеки для країни, формує позитивний імідж на міжнародному продовольчому ринку. Як держава, яка розвиває виробництво продукції з урахуванням екологічної безпеки для довкілля.

Екологічна безпека – це складова національної безпеки, що забезпечує захищеність життєво важливих інтересів людини,

суспільства, довкілля та держави від реальних або потенційних загроз, що створюються антропогенними чи природними факторами [12].

Якісне забезпечення екологічної безпеки в першу чергу потребує визначення першопричин екологічних проблем. Так, в Законі України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року» зазначено наступні першопричини екологічних проблем України [11]:

- підпорядкованість екологічних пріоритетів економічній доцільності; неврахування наслідків для довкілля у законодавчих та нормативно-правових актах, зокрема у рішеннях Кабінету Міністрів України та інших органів виконавчої влади;

- переважання ресурсо- та енергоємних галузей у структурі економіки із здебільшого негативним впливом на довкілля, що значно посилюється через неврегульованість законодавства при переході до ринкових умов господарювання;

- фізичне та моральне зношення основних фондів у всіх галузях національної економіки;

- неефективна система державного управління у сфері охорони навколишнього природного середовища та регулювання використання природних ресурсів, зокрема неузгодженість дій центральних і місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, незадовільний стан системи державного моніторингу навколишнього природного середовища;

- низький рівень розуміння в суспільстві пріоритетів збереження довкілля та переваг збалансованого (сталого) розвитку, недосконалість системи екологічної освіти та просвіти;

- незадовільний рівень дотримання природоохоронного законодавства та екологічних прав і обов'язків громадян;

- незадовільний контроль за дотриманням природоохоронного законодавства та забезпечення невідворотності відповідальності за його порушення;

- недостатнє фінансування з державного та місцевих бюджетів природоохоронних заходів, фінансування таких заходів за залишковим принципом.

Для того, щоб зменшити кількість першопричин екологічних проблем України необхідно, щоб керівники виробничих підприємств розробили та реалізували стратегію еко-інновацій. До комплексу стратегії еко-інновації на думку Загвойської Л. входять:

- технологічні (процесні) інновації: розроблення, створення і впровадження ощадних технологічних процесів на засадах парадигм

промислової екології, замкнених виробничих циклів і каскадних технологій використання ресурсів, а також довкільних технологій;

- технічні інновації – розроблення і використання ресурсозберігаючої, багатофункціональної і ремонтпридатної техніки, використання якої створює мінімальні навантаження на довкілля;

- продуктові інновації – розроблення і виробництво дружніх для довкілля товарів і послуг. Еко-інноваційними вважають вироби (послуги), які зменшують вплив на довкілля впродовж усього життєвого циклу;

- маркетингові інновації – освоєння нового джерела постачання екологічно безпечних сировини і напівфабрикатів та маркетинг інновацій;

- впровадження нових організаційних форм та управлінських структур як застосування нових методів у практиці бізнесу, організації робочого простору або в зовнішніх зв'язках організацій, а також навчання та перепідготовки персоналу;

- регулятивні інновації – формування системи альтернативних інструментів, механізмів та інституцій регулювання, стимулювання та дестимулювання діяльності економічних агентів відповідно до принципів сталого розвитку;

- освітні та інформаційні інновації – формування проактивного мислення всіх учасників процесу природокористування через інститути формальної, неформальної та інформальної освіти для сталого розвитку, інформування та нові знання [5, с. 18].

Основні складові концепції еко-ефективності при виробництві сільськогосподарської продукції наведено на рис.2.

Одним із головних завдань концепції еко-ефективності є екологічна модернізація, що в свою чергу покращить екологічне становище держави.

Екологічна модернізація – трансформація індустріального суспільства на підставі принципів екологічної етики і за допомогою розвитку високих технологій, може бути визначена як суперіндустріалізація, що супроводжується якісним і виборчим економічним зростанням (ростом, враховує дефіцит ресурсів), переорієнтацією технологій на відновлення екологічної рівноваги, технологічним подоланням негативних наслідків технологій (створення промислових екосистем), формуванням технологічного суспільства, що стійко розвивається. Розвиток інноваційних технологій уможливує відновлення екологічної рівноваги за допомогою екологізації технологічних процесів [12].

Складовою частиною еко-інновацій є екологічно чисте виробництво (ЕЧВ) так головними провідниками підходу до більш чистого виробництва у світі є агентства ООН UNIDO (Організація Об'єднаних Націй з Промислового Розвитку) і UNEP, які об'єднали зусилля у цієї сфері та створили єдину програму популяризації й впровадження концепції чистого виробництва. Діяльність підприємств орієнтована на формування в межах окремих держав національних центрів чистого виробництва. Це, зокрема, передбачає:

- збільшення поінформованості населення про концепцію екологічно чистого виробництва;
- адаптація підходу чистого виробництва до місцевих умов;
- формування персоналу до робіт із впровадження чистого виробництва;
- організація демонстративних проектів у промислових компаніях;
- сприяння у формулюванні урядової політики, стратегії й національної програми впровадження чистого виробництва. [1].

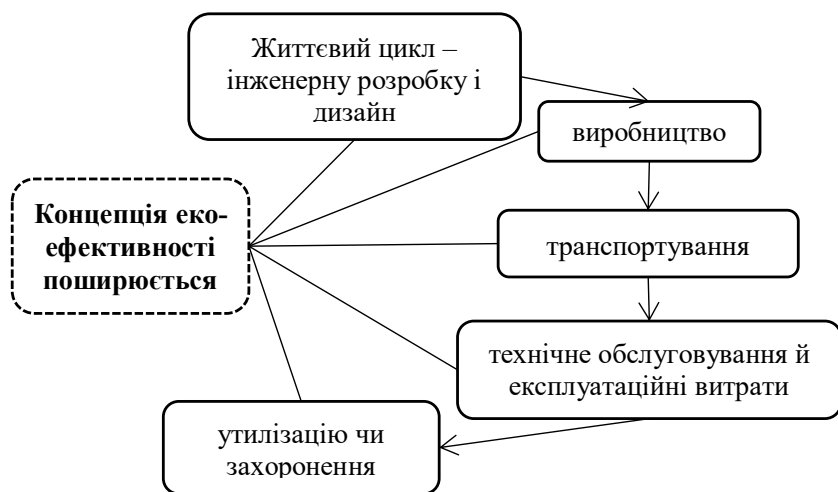

Рис. 2. Основні складові концепції еко-ефективності при виробництві сільськогосподарської продукції
Розроблено на основі: [12]

Курузенкова Л. та Зоря П. зазначають, що успішна реалізація програм екологічно чисте виробництво на вітчизняних підприємствах, приклади яких вже поширюються у практиці господарювання, сприятиме[8]:

- впровадженню системного удосконалення технологічної, економічної та екологічної діяльності з метою скорочення обсягів утворення шкідливих викидів, скидів і виробничих відходів;
- удосконаленню організаційних заходів із залучення всього персоналу до визначення екологічних аспектів і створенню систем екологічного менеджменту;
- створенню постійного економіко-екологічного моніторингу планів і проектів ЕЧВ;
- мобілізації фінансових і матеріальних ресурсів для цільової реалізації ЕЧВ;
- створенню та розвитку сучасних систем управління навколишнім середовищем із поступовою сертифікацією за вітчизняними та міжнародними стандартами.

Лопатинський Ю.М., окреслюючи перспективи удосконалення складових економічного регулювання у реалізації принципів екологізації вітчизняної системи аграрного господарювання, робить висновки про важливість процесів поєднання економічних та екологічних регуляторних механізмів у створенні «досконалого» агроекологічного продукту, та акцентує увагу на значних можливостях інституцій державного регулювання та ринкового саморегулювання при розв'язуванні поточних завдань та стратегічних принципів національної концепції сталого розвитку, а саме: подоланні існуючих невідповідностей на рівні окремих суб'єктів аграрного господарювання та дієвому вирішенні екологічних проблем (в окремих випадках масштабних загроз), що супроводжують розвиток сільського господарства України з обов'язковістю попередження загрозливих ситуацій через урегулювання природоохоронних відносин та ресурсозберігаючих технологій у формі екологічного аудиту, екологічних фондів природокористування, переходу на нові засади збалансування економічних, а саме підприємницьких інтересів та екологічних пріоритетів в економічно обґрунтованих формах – структурних змінах аграрного господарювання та підвищенні інвестиційної привабливості вітчизняних аграрних підприємств, значних перспективах екологічно орієнтованого менеджменту, маркетингу, формування ринку екологічно безпечної аграрної продукції тощо [9, с. 149].

За для ефективного впровадження еко-інновацій керівникам сільськогосподарських підприємств необхідно неухильно дотримуватися основних положень екологічного менеджменту до якого належить:

корпоративний пріоритет: визнання екологічного менеджменту одним з головних корпоративних пріоритетів і ключовим визначальним фактором для сталого розвитку, формулювання політики, прийняття програми і установка методів проведення операцій екологічно прийнятним способом;

інтегрований менеджмент: впровадження екологічної політики, програми і методів у підприємницьку справу як суттєвого елементу управління в усіх його функціях;

процес вдосконалення: вдосконалення екологічної політики, програми та підвищення екологічної ефективності з урахуванням технічних розробок, наукових досягнень, вимог споживача та очікувань суспільства, вважаючи вихідною точкою правові норми, застосування критеріїв стану навколишнього середовища в міжнародному масштабі;

навчання персоналу: навчання, підготовка, мотивування персоналу здійснювати свою діяльність з розумінням відповідальності за стан навколишнього середовища;

попередня оцінка: оцінка впливу на навколишнє середовище до початку нової діяльності або реалізації нового проекту, до виведення обладнання з експлуатації; продукція (послуги): розробка та поставка продукції (надання послуг), які не роблять надмірного негативного впливу на навколишнє середовище і є безпечними при їх використанні за призначенням і економічними з точки зору споживання енергії та природних ресурсів, які можуть бути повторно використані або безпечно утилізовані;

консультація для споживачів: консультування та, де необхідно, навчання, споживачів і посередників безпечного використання, транспортування, зберігання та утилізації продукції, що поставляється і застосування аналогічних тез при наданні послуг;

обладнання та операції: розробка, проектування, експлуатація обладнання, здійснення діяльності, беручи до уваги ефективне використання поновлюваних ресурсів, мінімізація негативного впливу на навколишнє середовище та виробництва відходів, а також безпечне і відповідальне видалення невикористовуваних відходів;

вивчення: забезпечення вивчення впливу на навколишнє середовище сировини, продукції, процесів, викидів і відходів, пов'язаних з підприємством, а також способів мінімізації негативних впливів;

попередження: модифікація виробництва, застосування маркетингового інструментарію, використання продукції, послуг або ведення робіт згідно з науковими і технічними досягненнями, з тим, щоб запобігти погіршення якості навколишнього середовища;

посередники і постачальники: сприяння прийняттю екологічних принципів посередниками і постачальниками, заохочуючи і, де доречно, вимагаючи поліпшення їх методів роботи з точки зору екологізації виробництва і реалізації продукції; підготовленість до аварійних ситуацій: розробка та підтримання в робочому стані всіх елементів системи «підприємство»;

передача технологій: внесення вкладу в передачу екологічно прийнятних технологій і методів управління за допомогою приватного та державного секторів економіки;

внесок у загальний ефект: внесення вкладу у розвиток державної політики, підприємництва, урядові програми, навчальні програми вищих навчальних закладів, які повинні розширити обізнаність про проблеми, пов'язані з навколишнім середовищем, посилити її охорону; відкритість до діалогу:

заохочення відкритості до діалогу із співробітниками та громадськістю, передбачаючи їх заклопотаність потенційною небезпекою і впливами операцій, продукції або послуг, включаючи ті, які мають глобальний характер, реагуючи на дану заклопотаність;

відповідність і звітність: визначення екологічної ефективності, регулярний екологічний аудит, підтвердження вимог законодавства; періодичне надання інформації власникам, співробітникам, органам влади та громадськості [7].

Таким чином, впровадження еко-інновацій при виробництві сільськогосподарської продукції покращить сталий розвиток сільських територій та забезпечить екологічну безпеку країни. Реалізація еко-інновацій зменшить вплив на довкілля впродовж усього життєвого циклу товару чи послуг, що в реаліях сьогодення є надзвичайно важливо з урахуванням екологічної кризи в світі. Це все в свою чергу зменшить антропогенний вплив на природне середовище та покращить його стан.

1. Андреева Н.М., Козловцева В.А. Екологічно чисте виробництво в системі екологічного підприємництва: систематика наукового бачення та взаємозв'язку. *Економічні інновації: Зб. наук. пр. – Одеса: ІПРЕД НАН України*. 2012. Вип. 48. С. 8–17.

2. Герасимів З. М. Сталий розвиток сільського господарства. *Агросвіт*. 2016. № 9. С. 16–19.

3. Грановська В.Г. Інноваційний розвиток аграрних підприємств як складова їх конкурентоспроможності. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.pdaa.edu.ua/sites/default/files/nppdaa/4.2/105.pdf> (дата звернення – 15.05.2020)

4. Демиденко Л.М. Організаційно-економічні напрями інноваційного розвитку сільськогосподарських підприємств. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2016. Вип. 20. Ч. 1. С. 72–75.

5. Загвойська Л.Д. Концептуалізація еко-інновацій у контексті сучасного еколого-економічного дискурсу. *Вісник Одеського національного університету ім. І.І. Мечникова*. 2014. Т. 19, вип. 2/5. С. 17–20.

6.Іртищева І. О., Стройко Т.В., Стегней М.І. Фактори та особливості екологічно сталого розвитку сільських територій в умовах глобальних викликів. *Актуальні проблеми економіки*. 2015. № 1. С. 302–310.

7.Князева Т. В. Розвиток системи екологічного менеджменту на підприємстві: основні теоретичні положення. *Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності*. 2014. №1(10). Том 1 С. 391–396.

8.Курузенкова Л. А., Зоря П.С. Критерії ефективності управління екологічно чистим виробництвом. *Вісник Черкаського університету. Серія : Економічні науки*. 2015. № 12. С. 76-81.

9.Лопатинський Ю.М., Тодорюк С.І. Детермінанти сталого розвитку аграрних підприємств : [монографія]. Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 2015. 220 с.

10.Про інноваційну діяльність : Закон України 05 грудня 2012 р. № 40-IV. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=40-1511> (дата звернення – 15.05.2020)

11.Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року: Закон України від 28 лют. 2019 р. №2697-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2697-19> (дата звернення – 15.05.2020)

12.Степаненко А.В. Еколого-економічні стратегії в системі забезпечення екологічної безпеки. *Наука та наукознавство*. 2014. № 4. С. 77-89.

13.Черчик Л. Екологічна безпека в системі менеджменту підприємства. *Економічний часопис Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки*. 2019. № 1. С. 55-61.

5.4. Економічні механізми управління розвитком екологічно орієнтованого агробізнесу

Герасименко Ю.С.

Ринкова економіка представляє собою поєднання мільйонів суб'єктів які в єдиному просторі через відповідні інтереси та механізми. Саме налаштування цих інтересів та механізм їх досягнення може зробити економіку успішною, або навпаки не дати можливості їй розвиватися. Досвід передових країн світу свідчить саме про це. Це стосується як національних економік, так і окремих галузей та секторів економіки. В тому числі і такого напрямку як виробництво екологічно орієнтованої продукції.

Якщо розглядати поняття категорії економічного механізму то розпочати необхідно з самого поняття механізму. Великий тлумачний словник сучасної української мови В.Т. Бусел дає його наступне визначення: « ..а) послідовність дій окремих елементів для забезпечення захисту пристрою, обладнання; 2. Внутрішня будова, система чого-небудь» [1, С.655]. Виходячи з цього можна сказати, що на найбільш загальному рівні категорія «механізм» розглядається як внутрішня будова якоїсь системи, в даному випадку економічної.

Одним з найбільш відомих дослідників економічного механізму був Нобелівський лауреат Лео Гурвіц. Саме за основоположний внесок в теорію економічних механізмів Лео Гурвицу, Роджеру Майерсону та Еріку Маскіну у 2007 році була присуджена Нобелівська премія.

Гурвіц запропонував досліджувати децентралізовані ринкові механізми для того, щоб зрозуміти, як і чому реальні ринки збирають і передають інформацію, і для того, щоб можна було створювати спеціальні механізми для вирішення конкретних проблем [2]. Він зробив спробу формалізувати поняття інституту на основі поняття економічного механізму. Економічний механізм з його точки зору, повинен задавати безліч виборів економічним суб'єктам і пов'язаним з кожними ними результатами. Саме у цьому сенсі механізм повинен задавати систему стимулів і близький тим самим до поняття економічного інституту, який теж за рахунок створення правил структурує виграші від тих чи інших стратегій, вибудовуючи систему стимулів [3]. Проте інститут не може бути окремим механізмом.

Далі Гурвіц розглядає економічний механізм як будь-яку взаємодію між економічними суб'єктами як стратегічну гру і називає механізмом саму форму гри. Гра – це опис того, як можуть діяти гравці (економічні суб'єкти) і до чого призведе будь-який набір дій. Більш сувора формулювання, запропоноване Гурвіцем, визначає механізм як взаємодія між суб'єктами і центром, що складається з трьох стадій: кожен суб'єкт в приватному порядку посилає центру повідомлення m_i ; центр, отримавши всі повідомлення, обчислює передбачуваний результат: $Y = f(m_1, ..., m_n)$; центр оголошує результат Y_i , в разі потреби, втілює його в життя [4].

Таким чином, основним внеском Гурвіца в економічну науку є сама концепція економічного механізму. Він сформував спеціальну мову для такого аналізу, в тому числі ввів поняття механізму і умови сумісності стимулів, виявив основні напрямки дослідження механізмів, зокрема в рамках дискусії про важливість децентралізованих механізмів Там саме].

Фундаментальний внесок іншого Нобелівського лауреата Е. Маскіна в теорію економічних механізмів полягає в наступному: він сформулював завдання імплементації, що вимагає, щоб всі рівноваги одержуваних механізмів приводили до бажаної економічної функції [5]

З точки зору Ю. Лузана, М. Маліка, М. Хвесика організаційно-економічний механізм є способом забезпечення реалізації вимог об'єктивних законів у процесі суб'єктивної людської діяльності. Він задає правила економічної гри, орієнтуючи діяльність і поведінку господарюючих суб'єктів у напрямі реалізації визначених цілей [6].